
RECENZÍÓK

Orgován Vivien

Hogyan légy sikeres roma nő

Raffael Mónika (szerk.): Roma nők egymás közt
Budapest, KINCS, L' Harmattan, 2020

*„Az ember vérében rejlő alkotási vágy elfeledtet mindent,
és ha ez a vágy lehetőséget kap a teremtésre, képes megteremteni maga körül a világot.”
(Lakatos Menyhért)*

Lakatos Menyhért, cigány származású költő volt. Jelen idézete szerint azok az emberek, akik nagy dolgokra hivatottak, már érzik születésük óta, a vérükben van a vágy az alkotásra, a tanulásra. Szülessenek bármilyen körülmények közé ez a vágy soha nem múlik el.

A nők helyzete Magyarországon a XIX. században kezdett javulni, ennek első lépése például, hogy 1895-től engedélyezték a nők egyetemekre való jelentkezését. Korábban a nők szerepe a társadalomban a gyerekszülés, később a gyermeknevelésre összpontosult. A nők jogainak érvényesítését a Diplomás Nők Nemzetközi Szövetsége segítette azzal a céllal, hogy az egyetemek ugyanolyan körülményeket biztosítsanak a nőknek és férfiaknak egyaránt. Tehát elmondhatjuk, hogy nőnek lenni soha nem volt könnyű a történelem során, roma nőnek pedig pláne nem, hiszen a nőiségen túl, a származás is hátrányként jelent meg esetükben. Így többszörös diszkriminációval indult neki minden roma nő a nagybetűs életnek, a tanulásnak, a munkának. Az évek során egyre több sikertörténet született általuk, egyre többen jutottak be felsőoktatásba, és váltak értelmiségi roma nővé.

A Raffael Mónika által szerkesztett könyv is

12 ilyen sikeres roma nő életútját, életpályáját mutatja be. A kötet interjúkon alapszik, melyeket Raffael Mónika készített, aki maga is roma származású nő. Ez a 12 nő az élet különböző területén él és alkot, azonban egy valami mégis közös bennük, az identitásuk, a cigány/roma kultúra, ami azzá tette őket, akik ma lettek. Ezek a nők merték vállalni azt, hogy megküzdjenek azzal az akadállyal, ami a női létből ered, valamint a cigányságból is. A kitűzött célokat minden felmerülő nehézséggel együtt megvalósítják. A történeteik olyan motivációul szolgálhatnak a roma nőknek, hogy megértsék, hogy minél több roma nőnek szüksége van a végzettségre, valamint a képzettségi szint növelésére. A kötetben minden cigány nőről készült egy portré, melyet Kunhegyesi Ferenc, festőművész készített. Ezekből a portrékból is feltűnik az olvasónak, hogy mennyire színes és érdekes emberekről, nőkről van szó.

Az interjúkötet első alanya Dr. Járóka Livia Renáta, szociálintropológus, politikus, az Európai Parlament magyar képviselője, 2 gyermek édesanyja. Mindezek mellett fontos számára a rossz helyzetben élők, rászorulóknak támogatása, melyet szüleitől értékként vett át. Édesapja muzsi-

kus cigány volt, édesanyja pedig földművelő munkáscsaládból származik. Születése után a tatai cigánytelepről költöztek be a városba. Családjával aktív társadalmi életet élt roma és nem roma részről egyaránt. Az örökös munkára való készítetése mögött rejtőzködő okként a kisebbségi komplexus érzését említette, melynek érzése ahhoz vezetett, hogy Livia egy ambiciózus nő lett.

A második interjúalany Varga Erika, a Romani Design, a világ első roma divatstúdiójának alapítója, egyetemi diplomával rendelkező nő. Mátészalkai kereskedő és földműves családból származik. Nyelvet beszélő, a cigány kultúrát, hagyományokat megőrző családban nőtt fel. Az általános iskolában érték atrocitások, de őt ez nem tudta hátráltatni, haladt tovább a céljai felé. Miután férjhez ment, érettségit szerzett és kitanulta az ötvösmesterséget. Ezt követően döbent rá arra, hogy többet kellene tennie a roma közösségért, ezért hozta létre a már-már világhírű Romani Design-t.

A harmadik interjúalany Dr. Révész Heléna belgyógyász szakorvos, egy gyerekes édesanyja. Kiskőrösi cigánytelepen élő, szegény oláh cigány családból származik. A tanulás, mint érték, jelent meg a családjukban, hiszen édesapja minden vágya az volt, hogy a lánya orvos legyen. Édesapja álmát már az általános iskolában eldöntötte, hogy megvalósítja, és innentől kezdve céltudatosan készült az orvosi pályára. Az egyetemi évei során nagyon sok támogatást kapott, ösztöndíjakat, mivel nagyon sokszor előfordult, hogy nem volt pénze szüleinek arra, hogy visszautazzon a Szegedi Egyetemre. Heléna az elnyert támogatásokból, ösztöndíjakból próbálta szüleit is segíteni egyetemi évei alatt.

A negyedik interjúalany Baranyi Marcsi kommunikációs és szociális szakember, aki jelenleg egy országos női online magazin kommunikációs tanácsadójaként, mediátoraként segíti tanácsaival a hozzáfordulókat abban, hogy hogyan kovácsoljanak a hátrányból előnyt. Alsópetényi romungró, muzsikus családból származik. Mivel édesanyja számára nem adatott meg a lehetőség a tanulásra, ezért is szerette volna, ha a lánya tanul helyette is. Számtalan dolgot tanult az édesanyjától, többek közt azt is, hogy a „jég hátán is megéljen” (79.o.), hiszen amikor szegényeb-

ek lettek, öccse barátainak a házi feladatainak megírásából kereste meg magának a pénzt.

Az ötödik interjúalany Ficz Emma, aki két diplomás kormánytisztviselő, és a Belügyminisztérium munkatársa. Számos romákkal kapcsolatos projekten, kulturális programon dolgozik. Mezőpeterdőről, romungró családból származik, ahol a tanulás fontossága nem kapott nagyobb szerepet. Korán kikerült a családi fészekből, a saját lábára szeretett volna állni, és sokszor küszködött a megélhetés problémáival is. Egy véletlennek köszönhetően találkozott Choli Daróczi Józseffel, aki biztatta a művelődésszervező képzés elvégzésére. A roma művészvilág, a roma érdekképviselő úttörőivel lévő kapcsolata segítette helyre rakni identitását.

A hatodik interjúalany Dr. Orsós Zsuzsanna, biológus, egyetemi adjunktus, elismert kutató és egy kislány édesanyja. Számos helyen tart előadást életútjáról, kutatásairól, a cigányság népegészségügyi helyzetéről. Nagyon nagy elköteleződése, hogy a cigányság rossz helyzetén javítson. Zsuzsanna Németkérről, beás cigány családból származik. Édesanyja annak ellenére, hogy analfabéta volt, maximálisan támogatta és segítette őt tanulmányaiban. Zsuzsannát is érték atrocitások származásából adódóan, de ez csak motiválta arra, hogy megmutassa, igen is le tud érettségizni. Sikeresen leérettségizett, majd 5 év munka után elkezdte az egyetemet is.

A hetedik interjúalany Farkasné Raffael Márta, a kötetszerkesztő nővére, aki óvodapedagógus és két gyermekes családanya. Abonyban, oláh cigány családban nőtt fel. Jelenleg is itt él, 18 éves kora óta dolgozik egy helyi óvodában. Már óvodáskorában tudta, hogy ő óvodapedagógus szeretne lenni, de mellette nagy érdeklődéssel fordult a zenéhez is. Márta szerint, ha egy roma nő a tanulást választja, akkor az identitását valamilyen szinten félre kell tennie, hiszen a tanulásal kinyílhat a világ, és megváltozhat az érték-szemlélet.

A nyolcadik interjúalany Horváth Erika három gyermekes édesanyja, aki Németországban – Berlinben, majd Düsseldorfban teljesít külügyi szolgálatot megbízott diplomataként és konzulként. Az ELTE-n végzett német nyelvtanári szakon. Zenész cigány családból származik, édesanyja már akkoriban az OTP bankban

dolgozott, édesapja pedig a honvédségnél. Erika úgy gondolja, hogy ha valakinek jó a teljesítménye, akkor a származása háttérbe szorul. Gyerekként táncosnak készült, azonban a térde nem bírta a terhelést. Nem voltak konkrét tervei a tanulásban, hanem felismerte a lehetőségeit, amelyeket megragadva előrébb juthat.

A kilencedik interjúalany Dr. Véberné Rostás Krisztina szociálpolitikus, politológus és a Belügyminisztérium munkatársa. Ároktőről származik, ahol édesapjával és apai nagymamájával élt együtt. Nagymamája számára fontos volt a tanulás, valószínűleg azért is, mert ő nem tudott írni - olvasni. Mivel édesanyja nem volt mellette, neki kellett vezetnie a háztartást. A tanulást látta az egyetlen kitörési lehetőségnek, hiszen egészségi állapota miatt nem tudott fizikai munkát igénylő szakmát szerezni. A cigányság integrálódásának problémájára a megoldást az oktatásban, a képzési szint emelésében látja. *„Az álmokat meg lehet valósítani, mindegy hogy valaki cigány származású, szegény és fogyatékkal élő.”* (196. o.)

A tízedik interjúalany Oláhné Balogh Tímea, óvodapedagógus szociálpolitikus, a Roma Láng Egyesület alelnöke és két gyermek édesanyja. Bagaméron nőtt fel szüleivel és két öccsével. Szülei számára elegendő volt, hogy gyermekeik szakmával rendelkezzenek. Tímea orosz tanára beszélt rá őket, hogy engedjék továbbtanulni, hiszen nagyon jó tanuló volt. Tudta, hogy csak úgy tudja elkerülni az atrocitásokat, ha kiemelkedően tanul. A kiemelkedő tanulmányi szintjét sikerült végig fenntartani a tanulmányai során. Ez köszönhető a pedagógusai által kapott motivációknak. Szülei csak az első diplomájának megszerzése után kezdtek el hinni benne.

A tizenegyedik interjúalany Dr. Lakatos Szilvia egyetemi adjunktus, a Khetanipe Egyesület elnöke, Baranya Megyei Cigány Nemzetiségi Önkormányzat elnöke, lovári közép - és emeltszintű érettségi elnök, az Országos Nemzetiségi Tanács, az Országos Roma Koordinációs Tanács tagja és két felnőtt lány édesanyja. Pécsi oláh cigány származású családból származik, édesanyja analfabéta cigányasszony, édesapja pedig szakmunkásként dolgozott. Meghatározó pont volt számára, hogy első osztályban alacsony

termete miatt az első padba ültették. Elkötelezett tanárai határozták meg az iskolához való viszonyát. Tanulmányait főként édesapja kísérte végig, mert édesanyja számára az iskola teljesen idegen közeg volt.

Az utolsó interjúalany Dr. Baloghné Beri Hilda jogi asszisztens, munkaügyi tanácsadó. Szegényes, romungró családból származik. Nagymamája nevelte fel, aki számára nem volt fontos a tanulás, de Hildát mindenben támogatta és segítette. Hilda vágyott valami jobbra, ezért folytatta tanulmányait. A gimnáziumban a kollégiumi élet nehézséget okozott számára, ugyanis szobatársai, akik értelmiségi szülők gyermekei voltak, nehezen fogadták el származása miatt. Az egyetemre való jelentkezésének fő oka az volt, hogy más kiutat nem látott egy jobb jövő kialakításához. Mindezek mellett döntését befolyásolta az is, hogy a középiskola befejeztével a legtöbb osztálytársa egyetemre jelentkezett. Jelenleg Rakacán él férjével, Dr. Balogh Győző cigány származású görögkatolikus pappal.

Az interjúkötet nagyon inspiráló volt számomra, mivel jó magam is roma származású, a siker felé igyekvő nő vagyok és fontosnak tartom a roma ügyet. Úgy gondolom, ahhoz hogy elérjük, hogy minél több roma, roma nő kerüljön be az értelmiségi szférába, megfelelően kell őket motiválni. Erre pedig a legalkalmasabb a példaképek felmutatása, amelyet ez a könyv is szorgalmaz. Olyan nőket mutat be, akik példaképei lehetnek bárkinek, aki haladni akar, aki sikereket akar elérni. Erre pedig mi vagyunk a legmegfelelőbb személyek, hiszen mi is, ha nem is ugyanolyan, de hasonló körülmények közül, hasonló nehézségekkel indultunk.

A recenzióm elején említett idézethez csatolnék vissza zárásként, miszerint ezeknek a nőknek a többségénél is megvolt az a vágy, az első pillanattól kezdve, egész eddigi életükben a lehetőségeket keresték arra, hogy az „alkotási vágyukat” kiélhessék. Tanultak, dolgoztak, legyőzték a társadalmi ítéleteket, nehézségeket, és amikor olyan pontra értek, alkottak. Meghozta a sok fáradság, a sok munka az eredményt. Ha viszontagságos is volt sokszor az út, az a vágy, ami az alkotásra ösztönözte őket, végig velük volt, és segített maguk köré egy új világot építeni, a saját világukat.